

Nota van B&W

Portefeuille J. Nieuwenburg
Auteur Dhr. M.V. van Baarsen
Telefoon 5113556
E-mail: m.baarsen@haarlem.nl
SO/BD Reg.nr. 2007/258
Bijlagen kopiëren: A
B & W-vergadering van 15 mei 2007

Onderwerp

Commissie Welstand en Monumenten

Bestuurlijke context

In het coalitieakkoord 2006-2010 'Sociaal en Solide' is afgesproken dat het college van B&W een voorstel zal doen om de rol van de "welstandscommissie te beperken om vertraging en onnodige regelzucht te voorkomen. Uiteraard met inachtneming van het belang van de instandhouding van het cultureel erfgoed en met inachtneming van de Welstandsnota 2004". De afspraak in het coalitieakkoord is nog eens onderschreven door een bij de begrotingsbehandeling in november jl. aangenomen Raadsnotie (nummer 21).

Met bijgaande brief geeft het college van B&W aan de leden van de commissie Ontwikkeling aan op welke wijze zij invulling wil geven aan de afspraak uit het coalitieakkoord.

Samenvattend wenst het college van B&W in te zetten op drie concrete maatregelen:

- Het mogelijk maken van experimenten met welstandsvrije specifieke nieuwbouwprojecten;
- Het welstandsvrij maken van de loketcriteria (met uitzondering van het beschermd stadsgezicht);
- Het globaler en minder diepgaand toetsen van bouwaanvragen.

Het doorvoeren van de bovenstaande maatregelen vereist aanpassing van de in 2004 door de Raad na inspraak vastgestelde Welstands- en Monumentennota. I.v.m. de aanstaande invoering van de omgevingsvergunning kiest het college van B&W er voor om de Welstands- en Monumentennota in de eerste helft van 2008 aan te passen en na inspraak aan de Raad ter accordering voor te leggen.

Commissieparagraaf: waarom wil het college dat de commissie kennisneemt van dit besluit.

Het college van B&W wenst de commissie Ontwikkeling te informeren over uitvoering van het coalitieakkoord. De door het college van B&W voorgestelde aanpassing van de Welstands- en Monumentennota betreft een kaderstellende bevoegdheid van de Raad.

B&W-besluit:

1. Het college besluit tot aanpassing van de Welstands- en Monumentennota in 2008, zoals verwoord in bijgaande brief gericht aan de leden van de commissie Ontwikkeling;
2. Het besluit heeft geen financiële consequenties;
3. De betrokkenen ontvangen daags na besluitvorming informatie over dit besluit; er wordt een persbericht uitgereikt;
4. De commissie Ontwikkeling ontvangt het besluit van het college ter informatie.

Gemeente Haarlem

Jan Nieuwenburg

Wethouder van Ruimtelijke Ontwikkeling, Volkshuisvesting en
Verkeers – en Vervoersbeleid

Retouradres Postbus 511 2003 PB Haarlem

De leden van de commissie Ontwikkeling

Datum	10 mei 2007
Ons kenmerk	SO/BD/2007/258
Contactpersoon	M.V. van Baarsen
Doorkiesnummer	023-5113556
Bijlage	m.baarsen@haarlem.nl
Onderwerp	commissie Welstand en Monumenten

Geachte leden van de commissie Ontwikkeling,

In het coalitieakkoord 2006-2010 'Sociaal en Solide' is afgesproken dat het college van B&W een voorstel zal doen om de rol van de "welstandscommissie te beperken om vertraging en onnodige regelzucht te voorkomen. Uiteraard met inachtneming van het belang van de instandhouding van het cultureel erfgoed en met inachtneming van de Welstandsnota 2004". De afspraak in het coalitieakkoord is nog eens onderschreven door een bij de begrotingsbehandeling in november jl. aangenomen Raadsmotie (nummer 21), waaraan tevens een bezuinigingstaakstelling is gekoppeld.

Met deze brief geeft het college van B&W aan op welke wijze zij invulling wil geven aan de afspraak uit het coalitieakkoord.

Naar de mening van het college van B&W zijn er vier mogelijke invalshoeken waarmee de rol van de commissie Welstand en Monumenten kan worden ingeperkt:

1. Aanwijzen van welstandsvrije gebieden;
2. Introductie van een stadsbouwmeester i.p.v. commissie Welstand en Monumenten;
3. Welstandsvrij maken van de zogenaamde loketcriteria;
4. Globaler en minder diepgaand toetsen.

Onderstaand gaat het college van B&W op deze vier invalshoeken in. Hierbij wordt tevens ingegaan op de voor en nadelen en de in het coalitieakkoord afgesproken instandhouding van het cultureel erfgoed. Afgesloten wordt met een concreet voorstel. Allereerst wordt beknopt het wettelijk kader geschetst.

Wettelijk kader en organisatie van de uitvoering

De Woningwet schrijft voor dat een gemeente aanvragen voor een bouwvergunning toetst op 'redelijke eisen van welstand', zowel op zichzelf als in haar omgeving. Het toetsingskader, d.w.z. een duiding op hoofdlijnen van wat wordt verstaan onder 'redelijke eisen van welstand', moet worden vastgelegd in een welstandsnota. De Monumentenwet regelt twee zaken: het beschermd stadsgezicht (dat wordt aangewezen door het Rijk) en de toetsing op objectniveau van rijksmonumenten. Daarbij geldt dat voor alle bouwaanvragen die het beschermd stadsgezicht of een rijksmonument betreffen, verplicht advies moet worden ingewonnen bij de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten. In de Gemeentewet ligt vast dat wanneer een gemeente ook gemeentelijk monumenten heeft aangewezen, en dat is in Haarlem het geval, zij de toetsing hiervan vastlegt in een gemeentelijke monumentenverordening.

In Haarlem is de advisering op basis van het boven beschreven wettelijk kader belegd bij de commissie Welstand en Monumenten. Als toetsingskader wordt de welstands- en monumentennota gehanteerd. Deze nota combineert de uitgangspunten die gelden op het gebied van welstand en van monumenten, d.w.z. die van het (ver)bouwen en die van het wijzigen van het beschermd stadsgezicht en van beschermde monumenten. Dit heeft voor een aanvrager als groot voordeel dat hij of zij voor een bouwaanvraag maar met één toetsingskader en één commissie te maken heeft. Het college van B&W neemt, mede op basis van het advies van de commissie Welstand en Monumenten, de uiteindelijke beslissing of een bouwvergunning wordt verleend. Het advies van de commissie Welstand en Monumenten wordt, evenals het advies van de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten, als zwaarwegend opgevat en door de bestuursrechter meegewogen bij juridische procedures door bezwaarmakers.

Ad 1 Aanwijzen welstandsvrije gebieden

Eén van de mogelijkheden om de rol van de commissie Welstand en Monumenten te beperken, is het aanwijzen van welstandsvrije gebieden. Het aanwijzen van welstandsvrije gebieden in *bestaand stedelijk gebied* is in Nederland zeer ongebruikelijk. In de stedelijke omgeving wordt in zogenaamde *uitleggebieden* in enige gevallen wel geëxperimenteerd met het aanwijzen van specifieke welstandsvrije locaties. Hierbij worden echter vaak specifieke stedenbouwkundige eisen gesteld m.b.t. bv. rooilijnen en minimale dak- en goothoogtes en vastgelegd in het bestemmingsplan. Voorbeelden in Amsterdam (o.a. Borneo Sporenburg) laten zien dat dergelijke experimenten zeer succesvol kunnen zijn. Daarnaast worden ook vrijere regimes gehanteerd bij nieuwbouw van vrijstaande woningen op individuele kavels. Met name in de Flevopolder is hier ruimschoots ervaring mee opgedaan.

Het college van B&W is van mening dat het welstandsvrij maken van specifieke gebieden in de Haarlemse context niet wenselijk is. Haarlem kenmerkt zich door een geliefd woon- en vestigingsklimaat en een rijke historie. Haarlem is een compacte stad met vooral bestaande bouw en inbreidingslocaties waar binnen de stadsgrenzen geen mogelijkheden meer zijn voor uitleggebieden. Deze typisch Haarlemse uitgangssituatie verdraagt zich slecht met een generieke maatregel gericht op het afzien van welstandstoetsing voor specifieke gebieden. Daarnaast

geldt echter ook een andere bezwaar. Het is niet zeker eenvoudig om te bepalen welke gebieden als ‘welstandsvrij’ dienen te worden gekenmerkt. Indirect wordt hiermee immers een sterk kwalificerend oordeel over een buurt of wijk uitgesproken. Gesprekken met de wijkraden over dit onderwerp hebben ten tijde van het opstellen van de huidige welstandsnota dan ook op stevige bezwaren gestuit.

Het college van B&W is dus van mening dat het welstandsvrij maken van specifieke gebieden in de Haarlemse context niet wenselijk is. Wel zou naar de mening van het college van B&W (naar Amsterdams voorbeeld) met welstandsvrije toetsing van bouwaanvragen moeten kunnen worden geëxperimenteerd bij specifieke nieuwbouwprojecten.

Ad 2 Introductie stadsbouwmeester i.p.v. commissie Welstand en Monumenten

De Woningwet biedt de mogelijkheid om in plaats van een welstandscommissie te volstaan met een stadsbouwmeester. Deze mogelijkheid is met name bedoeld om kleine dorpen te faciliteren die gezien hun schaalgrootte niet in staat zijn om een zelfstandige welstandscommissie te laten functioneren. Een stadsbouwmeester vervult dezelfde rol als een welstandscommissie en toetst dus ook op basis van hetzelfde wettelijk verplichte kader, d.w.z. de welstands- en monumentennota. Net als de leden van de welstandscommissie moet de stadsbouwmeester deskundig en onafhankelijk zijn. Hij of zij mag dus geen deel uitmaken van de gemeentelijke organisatie of in dienst van de gemeente zijn.

De functie van stadsbouwmeester is wezenlijk anders dan de functie van stadsarchitect, zoals we die in Haarlem kennen. Een stadsbouwmeester komt pas aan het eind van het planontwikkelingstraject in beeld, namelijk op het moment dat een kant en klaar bouwplan aan hem of haar ter beoordeling wordt voorgelegd. De stadsarchitect echter, adviseert aan het begin van het traject van bouwplanontwikkeling en begeleidt dat project van begin tot eind. Van een stadsarchitect wordt voorts verwacht dat hij of zij de ruimtelijke kwaliteit van de stad bevordert door een brede advisering vanuit het integraal denken over stedenbouw, architectuur en inrichting openbare ruimte. De ervaring in Haarlem is dat de functie van stadsarchitect juist door de integrale advisering en de inhoudelijke begeleiding bij de bouwplanontwikkeling van ‘start tot finish’ een grote meerwaarde heeft voor zowel kwaliteit als proces van de bouwplannen.

Het instellen van een stadsbouwmeester lijkt als voordeel te hebben dat sprake is van een globalere toetsing van bouwplannen dan thans het geval is bij de huidige commissie welstand en monumenten. Dit i.v.m. het feit dat de huidige commissie Welstand en Monumenten een brede samenstelling kent met diverse inhoudelijke specialismen, terwijl een stadsbouwmeester al deze specialismen nooit in een en dezelfde persoon kan verenigen. Het is echter de vraag of en wanneer deze globalere toetsing wenselijk is. Met name in de binnenstad en in de gebieden waar beschermd stadsgezichten gelden, is een meer gedetailleerde toetsing wenselijk i.v.m. de in het coalitieakkoord afgesproken instandhouding van het cultureel erfgoed en de eisen vanuit het Rijk. Daarnaast kleven aan het instellen van een stadsbouwmeester ook een aantal praktische bezwaren. Dit geldt met name voor het

risico van subjectiviteit en willekeur door het ontbreken van vakinhoudelijke correctie en collegiale planbeoordeling. Voorts geldt dat een stadsbouwmeester niet in de plaats mag treden van een monumentencommissie. Immers, op grond van de Monumentenwet is, ook bij instelling van een stadsbouwmeester, een separate monumentencommissie verplicht.

Op grond van het bovenstaande concludeert het college van B&W dat het vervangen van de commissie Welstand en Monumenten door een stadsbouwmeester voor Haarlem geen geschikte optie is.

Ad 3 Loketcriteria welstandsvrij

Loketcriteria schrijven voor waar een specifiek bouwwerk aan moet voldoen. Dit betreft zowel de plek, de vorm, de maatvoering, het materiaalgebruik als de kleur. Indien een bouwaanvraag voldoet aan de loketcriteria, is inschakeling van de commissie Welstand en Monumenten niet meer nodig. Dit heeft als groot voordeel dat procedures versneld worden en dat burgers precies weten waar ze aan toe zijn, wat wel en niet kan, en hun bouwplan daarop af kunnen stemmen (de loketcriteria staan op de website van de gemeente Haarlem vermeld). Er zijn in Haarlem loketcriteria vastgesteld voor dakkapellen, schuttingen, aan- en uitbouwen en schotelantennes. Daarmee zijn alle wettelijk toegestane categorieën voor loketcriteria in Haarlem volledig benut.

Op basis van de loketcriteria kan een bouwvergunning ambtshalve worden afgedaan. Door de loketcriteria welstandsvrij te maken, is ook ambtelijke toetsing op dit aspect niet langer nodig. Dit ontlast het ambtelijk apparaat en zorgt vooral ook voor tijdswinst voor de aanvrager. Naar de mening van het college van B&W is het welstandsvrij maken van de loketcriteria (uiteeraard buiten het beschermd stadsgezicht) dan ook een interessante optie tot vereenvoudiging van procedures. Verder wil het college van B&W bezien of welstandstoetsing van dakopbouwen – thans een taak van de commissie Welstand en Monumenten - kan worden gemandateerd aan het ambtelijk apparaat. Het toetsingskader voor dakopbouwen ligt immers reeds vast in de zogenaamde dakopbouwennota en kan eenvoudig worden geïntegreerd in een aangepaste Welstandsnota.

Ad 4. Globaler en minder diepgaand toetsen

In de Welstands- en Monumentennota ligt het toetsingskader vast dat door de commissie Welstand en Monumenten dient te worden gehanteerd. Door dit toetsingskader te vereenvoudigen, kan de rol van de commissie Welstand en Monumenten enigszins worden beperkt. Deze vereenvoudiging betreft met name het verminderen van het aantal in de Welstands- en Monumentennota benoemde gebieden en het neerwaarts bijstellen van de in de nota opgenomen welstandsniveaus (toetsingsniveaus).

Deze vereenvoudiging van regels is onderhevig aan inspraak en vraagt om een zorgvuldige afstemming met de buurt en de wijkraden. Het college van B&W wil de mogelijkheid van globalere toetsing verkennen om te bezien of hiermee bereikt kan worden dat er een eenvoudiger toetsingskader ontstaat, waarmee de Haarlemse burgers in tijdswinst en minder regels gediend zijn.

Voorstel

Samenvattend wenst het college van B&W in te zetten op drie concrete maatregelen:

- Het mogelijk maken van experimenten met specifieke welstandsvrije nieuwbouwprojecten;
- Het welstandsvrij maken van de loketcriteria (met uitzondering van het beschermd stadsgezicht);
- Een globalere en minder diepgaande toetsing van bouwaanvragen.

Het doorvoeren van de bovenstaande maatregelen vereist aanpassing van de in 2004 door de Raad na inspraak vastgestelde Welstands- en Monumentennota. Per 1 januari 2008 wordt de wet op de omgevingsvergunning van kracht. Deze wet regelt de bundeling van diverse vergunningen, waaronder de bouwvergunning en de monumentenvergunning. Het college acht het aanbevelenswaardig de aanstaande wijzigingen te betrekken in de beoogde aanpassing van de Welstands- en Monumentennota en kiest er derhalve voor om de Welstands- en Monumentennota in de eerste helft van 2008 aan te passen en na inspraak aan de Raad ter accordering voor te leggen. Aanpassing van de Welstands- en Monumentennota zal geschieden na evaluatie. Evaluatie van de Welstands- en Monumentennota is een verplichting die is opgelegd door het Rijk bij invoering van de wetgeving over de Welstandsnota.

Tenslotte

Met enige regelmaat wordt door partijen geconstateerd dat de commissie Welstand en Monumenten bouwaanvragen zou toetsen op grond van haar eigen kunde en expertise en zich daarbij onvoldoende rekenschap geeft van de in de Welstands- en Monumentennota vastgestelde kaders. Toetsing van bouwaanvragen zou daardoor te gedetailleerd plaatsvinden. In voorkomende gevallen zal het college van B&W uiteraard scherp bijsturen. Toetsing van bouwaanvragen door de commissie Welstand en Monumenten kan en mag immers alleen plaatsvinden op basis van de door het college van B&W en de Raad vastgestelde kaders.

Anderszins mag ook niet onopgemerkt blijven dat de commissie Welstand en Monumenten voor een stad als Haarlem een belangrijke rol vervult en moet blijven vervullen. Haarlem is niet voor niets vijfde monumentenstad en staat landelijk bekend om haar prachtige woonomgeving en historische karakter. Bij het behoud van deze waarden speelt de commissie Welstand en Monumenten een belangrijke rol. Beseft moet ook worden dat de commissie Welstand en Monumenten efficiënt toetst in vergelijking met historische steden van vergelijkbare grootte en in de afgelopen jaren een forse reductie in tijdsbesteding per bouwvraag heeft gerealiseerd. In de jaren 2004 en 2005 zijn 1500 bouwplannen getoetst (waarvan 85% in één keer is goedgekeurd) met een beoordelingstijd van gemiddeld 6,5 minuten per plan. Dat is al met al een heel acceptabele score. De insteek van het college van B&W is dan ook niet zozeer om energie te steken in het wijzigen van vorm en functie van de commissie Welstand en Monumenten, maar veeleer om het toetsingskader dusdanig in te richten dat er geen sprake kan zijn van overbodige regelzucht en tegelijkertijd het cultureel erfgoed afdoende beschermd wordt.

Najaar 2006 heeft het college van B&W reeds besloten om de formatie van de commissie Welstand en Monumenten met ingang van 2008 met 0,5 fte terug te brengen. Het college van B&W is van mening dat een verdere bezuinigingstaakstelling op de commissie Welstand en Monumenten niet realiseerbaar is. Het College van B&W ondersteunt echter de in de raadsmotie van november jl. (nummer 21) gedane suggestie om monumenten in Haarlem te voorzien van een herkenbaar monumententeken, te plaatsen door de firma Paswerk. Gezien de beperkte budgettaire ruimte, heeft het college van B&W besloten om de monumenten die gemeentelijk bezit zijn, te voorzien van een monumententeken conform de raadsmotie. De kosten hiervan zijn taakstellend onderdeel van het begrotingbudget voor de commissie Welstand en Monumenten. Het college van B&W vindt het wenselijk om ook de monumenten die in particulier bezit zijn van een dergelijk monumententeken te laten voorzien, maar vindt dat de kosten daarvan de verantwoordelijkheid zijn van de betreffende monumenteneigenaren. Het college van B&W wil daarom de particuliere eigenaren van monumenten in Haarlem de mogelijkheid bieden om tegen kostprijs een monumententeken te bestellen bij de firma Paswerk.

Op de in deze brief geschetste werkwijze wil het college van B&W uitvoering geven aan het coalitieakkoord en invulling geven aan de Raadsmotie van november jl.. Ik hoop u met deze brief hierover voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,

Namens het college van burgemeester en wethouders

Jan Nieuwenburg